

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์สามเณรโดยตรง เพราะพระสงฆ์สามเณรมีชีวิตที่เนื่องด้วยผู้อื่นจึงต้องตอบแทนผู้มีอุปการคุณ ตามพระพุทธพจน์ในสมณสัญญาสูตร^๑ คำสอนที่ให้ภิกษุสำนึกและตระหนักเตือนใจตนในความเป็นสมณะอยู่เสมอว่า สมณะนั้นมีชีวิตที่ต้องอาศัยผู้อื่น ในพหุการสูตร^๒ พระพุทธเจ้าตรัสถึงการตอบแทนที่พระสงฆ์สามเณรพึงมีต่อคฤหัสถ์ที่ได้ทำอุปการคุณโดยเฉพาะผู้อุปถัมภ์ปัจจัย ๔ ได้แก่ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และเภสัชขบิหาร เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วพระสงฆ์สามเณรก็ควรแสดงกลับให้เป็นอุปการคุณแก่ชาวบ้านเช่นกัน ด้วยการแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น ในท่ามกลาง และในที่สุด ถ้าหากเป็นไปอย่างนี้ ทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ได้เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ได้แก่ คฤหัสถ์เกื้อกูลด้วยอามิสทานต่อบรรพชิต ฝ่ายบรรพชิตก็เกื้อกูลอนุเคราะห์ด้วยธรรมทาน สอดคล้องตามหลักทศ ๖ ได้แก่ ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว สอนให้ตั้งอยู่ในความดี อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม ให้ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง ทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้แจ่มแจ้ง บอกทางสวรรค์ให้^๓ พระสงฆ์สามเณรต้องประพฤติให้เหมาะสมแก่อุปการคุณที่คฤหัสถ์มอบให้ เป็นที่พึ่งทางจิตใจด้วยการแสดงธรรม สอนธรรม การเผยแผ่พุทธธรรม การประพฤติปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย ให้สมบูรณ์ ควรจะพิจารณาถึงผลการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้าและพระอริยสงฆ์สาวกเป็นตัวอย่าง ซึ่งผลสำเร็จอยู่เบื้องหน้า^๔ ผู้ปฏิบัติตามมักไม่ประสบอุปสรรค และผู้รับคำสอนก็ได้ประโยชน์ตามสมควรแก่อุปนิสัยสมบัติของตน

ในยุคโลกาภิวัตน์สังคมไทยประสบกับปัญหาความเสื่อมทรุดด้านศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม สาเหตุที่ประชาชนเสื่อมทรุดจากศีลธรรม เป็นผลสืบมาจากการที่ประชาชนมองเห็นคุณค่าวัตถุนิยมสำคัญกว่าจิตใจ โดยไม่ได้ประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี หรือมิได้ปฏิบัติตนให้เป็นผู้ประพฤติดีและประพฤติชอบ การลดระดับความสำคัญของพระสงฆ์ ทำให้ประชาชนขาดศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม จากการยึดถือวัตถุนิยมกล่าวคือทรัพย์สินเงินทองเป็นต้นที่ตั้ง ส่งผลให้คณะบุคคลในสังคมเป็นนักฉวยโอกาสใช้วิธีมือใครยาวสาวได้สาวเอา สังคมถูกครอบงำด้วยความโลภ

^๑ อิง.ทสก. (ไทย) ๒๔/๑๐๑/๒๐๘.

^๒ ขุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๒๘๗/๒๘๓.

^๓ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๐๔/๑๗๒.

^๔ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), บุญบารมีบนแผ่นดินไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๒), หน้า ๒๔.

ความโกรธ และความหลง ถูกกิเลสตัณหาครอบงำจิตใจ ความเห็นอกเห็นใจความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเมตตาเอื้ออาทร หดหายไปจากจิตใจของสังคม สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง ความวิปริต ความสับสนวุ่นวาย เป็นสัญญาณบ่งบอกถึงความเสื่อมสลายด้านจิตใจเริ่มทวีความรุนแรง พระพุทธศาสนา ได้ดำรงอยู่คู่กับสังคมตั้งแต่อดีตกาลจนถึงปัจจุบัน มีองค์ประกอบที่สำคัญ กล่าวคือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์เรียกว่าพระรัตนตรัย สำหรับหลักพุทธธรรมที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา คือ พระโอวาทปาติโมกข์^๕ สัพพปาปสส อภณฺณิ การไม่ทำความชั่วทั้งปวง กุสลสุปัสมปทา การทำแต่ความดี และ สจิตฺตปริโยทปนํ การทำใจของตนให้สะอาดบริสุทธิ์^๖

ภาครัฐได้กำหนดนโยบายการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคโลกาภิวัตน์ ประกอบด้วย ด้านการบริหารงานของรัฐ เป้าหมายการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารมาพัฒนาและปรับปรุงระบบงานบริหารที่สำคัญทุกประเภทของส่วนงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ด้านการพาณิชย์กรรมมีเป้าหมายมุ่งสร้างประโยชน์โดยรวมในกิจการพาณิชย์ของประเทศให้มีความสามารถในการแข่งขันของคนไทย การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับธุรกิจส่งออกการค้า การบริการและการบริโภคของประชาชน ด้านอุตสาหกรรมมีเป้าหมายในการส่งเสริมและพัฒนากาใช้ การผลิตอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศของภาคเอกชนเพื่อให้เกิดอุตสาหกรรมการผลิตที่ใช้ความรู้ เป็นทรัพยากรสำคัญในปี พ.ศ.๒๕๕๓ ด้านสังคม มีเป้าหมายที่จะลดความเหลื่อมล้ำของสังคมอันเป็นผลต่อเนื่องมาจากความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้ และด้านการศึกษา มีเป้าหมายในการสร้างความพร้อมของทรัพยากรมนุษย์ทั้งหมดของประเทศ เพื่อช่วยพัฒนาให้เกิดสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ^๗

การบริหารจัดการ หมายถึงการดำเนินการให้เกิดความเกื้อกูลและประโยชน์สุขแก่พุทธบริษัท จะต้องอาศัยบุคคลผู้บริหารที่มีวุฒิภาวะทางสังคม ทั้งนี้เพราะไม่มีระบบการใช้กำลังบังคับ จึงขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำในการดำเนินการ ผู้จัดการเชิงพุทธต้องมีภาวะผู้นำคือมีความสามารถจูงใจให้คนเกิดความต้องการอยากปฏิบัติตามคำสั่งสอน บุคคลที่เป็นผู้บริหารต้องมีคุณสมบัติสำคัญสองประการ กล่าวคือ อุตตหิตสมบัติ หมายถึงความเพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติส่วนตัวที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำ และปรหิตปฏิบัติ หมายถึงความมีน้ำใจในการปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวม พระพุทธเจ้า ทรงตั้งอยู่ในอุตตหิตสมบัติและปรหิตปฏิบัติ สามารถบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้บรรลุวัตถุประสงค์ อุตตหิตสมบัติของพระพุทธเจ้า ก็คือทรงมีความสามารถในการเผยแผ่ หลักการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้า ทรงใช้พุทธลีลา

^๕ที.ม. (ไทย) ๑๐/๙๐/๕๐.

^๖พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๙๗.

^๗ภัทรศินี ภัทรโกศล, **สถิติเพื่อการวิจัยทางวิทยาศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๐.

การสอนประกอบด้วย^๙ สันติสนา คำสอนชัดเจนแจ่มแจ้ง ช่วยให้สมาชิกปฏิบัติตามได้ง่ายแจ่มแจ้ง
สมาทปนา คำสอนให้ความเข้าใจจนเกิดศรัทธา สมุตเตชนา คำสอนปลุกใจให้เกิดความเชื่อมั่นใน
ตนเองและมีความกระตือรือร้น สัมปหังสนา คำสอนสร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกันแบบ
กัลยาณมิตร ซึ่งจะส่งเสริมให้สมาชิกมีความสุขในการทำงานร่าเริง

พระพุทธเจ้า ทรงมีความสามารถในการจูงใจมวลมนุษย์และเทวดา ทรงได้รับสมัญญา
นามว่า^{๑๐} ตถาคต หมายถึงทรงพูดอย่างไรแล้วทำอย่างนั้น พระพุทธเจ้า ทรงมีภาวะผู้นำสูง เพราะทรง
สอนให้รู้ความจริง (ยถาวาที) ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง (ตถาการิ) และอยู่ให้เห็นเป็นครู อาจารย์ ยิ่งไปกว่า
นั้น การสั่งสอนแต่ละครั้งของพระพุทธเจ้าเป็นที่ยอมรับได้ง่ายเพราะไม่ทรงใช้วิธีเผด็จการ แต่ทรงใช้
วิธีการแบบธรรมาธิปไตย ดังที่พระพุทธเจ้าทรงจำแนกแรงจูงใจในการทำความดี ซึ่งเรียกว่าอธิปไตย
สามประการ^{๑๑} ได้แก่ อัตตาธิปไตย ตนเองสร้างทำความดีเพราะยึดผลประโยชน์ โลกาธิปไตย การ
สร้างทำความดีเพราะต้องการให้ชาวโลกยกย่อง ธรรมาธิปไตย การสร้างทำความดีเพื่อความดี ทำหน้าที่เพื่อ
หน้าที่

ไตรสรณคมน์ เป็นสรณะสูงสุด เป็นดวงประทีปส่องทางให้ชีวิตของมวลมนุษย์ทุกชาติ
การที่ประชาชนในชาติมีความสามัคคี สร้างความเจริญมั่นคงแก่ประเทศชาติได้ เพราะมีไตรสรณคมน์
ที่อุบัติขึ้นมาในโลกเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ สมจริงดังคำที่พระอรรถาจารย์ได้กล่าวว่า ศิล
สมาธิ และปัญญามีอยู่ในสังคมใด สังคมนั้นย่อมมีศีลธรรม ผู้คนรักษากฎระเบียบวินัย รู้จักเคารพ
กตिकाของสังคม ความจริงพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย ประชาชนเคารพนับถือ และยก
ย่องเทิดทูนบูชาเป็นสรณะตลอดชีวิต แม้พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ ทรงดำรงอยู่ในฐานะเป็นผู้
อุปถัมภ์ ยกย่องเชิดชูพระพุทธศาสนา ให้สถิตสถาพรเป็นสรณะที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชนชาติไทย
ตลอดมาทุกยุคทุกสมัย^{๑๒}

พระสงฆ์ เป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตั้งแต่ในอดีตกาล
จนถึงปัจจุบันนี้ พระสงฆ์เป็นสถาบันหลักของชาติทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้การศึกษแก่กุลบุตร กุลธิดา
นำพาพุทธศาสนิกชนปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาชีวิตให้ร่มเย็นเป็นสุข พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญ
เพราะบุคคลากรของพุทธศาสนา^{๑๓} พระสงฆ์เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูกทาง
ปฏิบัติสมควร เป็นผู้ควรแก่การเคารพนับถือ บูชาสักการะ ต้อนรับด้วยอามิสบูชา ควรแก่การกราบ

^๙ที.สี. (ไทย) ๙/๑๙๘/๑๖๑.

^{๑๐}ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๑/๒๕๕.

^{๑๑}อง.ติ.ก. (ไทย) ๒๐/๔๗๕/๑๘๖.

^{๑๒}แก้ว ขิตตะขบ, ประวัติความสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร:
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า (๓).

^{๑๓}เสถียร พันธรั้ง, ศาสนาเปรียบเทียบ, (กรุงเทพมหานคร: ผลิตวิทยาการพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า ๑๑.

ไหว้ เป็นนือนาบุญอันยอดเยี่ยมของโลก^{๑๓} มีปณิธานในการเผยแผ่คำสอน และไม่เพียงแต่ให้การอบรมสั่งสอนแก่พุทธศาสนิกชนเท่านั้นยังเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมจนถึงปัจจุบันนี้

สภาพทั่วไปการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสงฆ์เป็นบุคลากรทางศาสนา ผู้ทำหน้าที่รักษาพระธรรมคำสั่งสอน รับภาระหน้าที่แสดงธรรมหรือเผยแผ่ธรรมเพื่อประโยชน์ช่วยชาวโลกให้พ้นจากความทุกข์ สมดังเจตนารมณ์ที่พระพุทธองค์ได้ประทานโอวาทไว้ในคราวส่งพระสงฆ์ไปประกาศพระศาสนาครั้งแรกว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ แม้พวกเธอก็พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ พวกเธอจงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์ แก่กุล และความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ พวกเธอจงอย่าได้ไปทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถทั้งปวง ชะนุบริบูรณ์บริสุทธิ^{๑๔} การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นภาระหน้าที่สำคัญของพระสงฆ์ ตามพระพุทธดำรัสว่า “อานนท์ การแสดงธรรมให้คนอื่นฟัง มีสิ่งที่ทำได้ง่าย ผู้แสดงธรรมแก่คนอื่นพึงตั้งธรรม ๕ อย่างไว้ในใจ คือ เราจักกล่าวชี้แจงไปตามลำดับ เราจักกล่าวชี้แจงยกเหตุผลมาแสดงให้เข้าใจ เราจักแสดงด้วยอาศัยเมตตา เราจักแสดงโดยไม่เห็นแก่อาภิส และเราจักแสดงไปโดยไม่กระทบตนและผู้อื่น”^{๑๕} สืบเนื่องมาจากบทบาทภาระกิจหน้าที่การเผยแผ่ของพระสงฆ์ถูกลดระดับลงจากสังคม เศรษฐกิจ การเมืองปกครอง ดังนั้น ภาระหน้าที่ของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีการเปลี่ยนแปลงวิธีการตามยุคสมัย ปัจจุบันนี้เป็นยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) อุปกรณ์เทคโนโลยีการสื่อสารไร้พรมแดน ข้อมูลข่าวสารที่เข้ามามีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตบุคคลทั้งด้านบวกและด้านลบ ความเจริญทางด้านวัตถุนิยมสูงขึ้น ทำให้การติดต่อสื่อสารความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครองเป็นไปอย่างรวดเร็ว^{๑๖} สังคมเกิดความสับสนไม่มั่นใจในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ผู้คนติดอยู่ในความโลภ ความโกรธและความหลงในวัตถุนิยม ขาดความเชื่อมั่นศรัทธาในหลักพระธรรมคำสั่งสอน ถึงแม้ว่าพระสงฆ์จะพยายามส่งเสริมนโยบายการเผยแผ่ทั้งเชิงรุกและเชิงรับอย่างไรก็ได้ผลตอบรับเหมือนเดิม นอกจากนั้นแล้วบุคลากรผู้ปฏิบัติงานลดน้อยลงเรื่อยๆ ที่มีอยู่ก็ขาดแรงจูงใจ ขาดวิสัยทัศน์และพันธกิจที่เหมาะสม ขาดแนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการที่เหมาะสม ผู้คนส่วนใหญ่ รู้อยู่ว่ามีวัดวาอารามอยู่ใกล้บ้าน แต่ก็ละเลยกิจกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้แต่ไปทำบุญถวายสังฆทานเฉพาะโอกาสสำคัญๆ เช่น วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันสงกรานต์ วันพ่อวันแม่ และ

^{๑๓} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๗๔/๖๖.

^{๑๔} วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๓๗.

^{๑๕} อ.ป.ญก. (ไทย) ๒๒/๑๕๔/๒๐๕.

^{๑๖} พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๕๔), หน้า ๑๑.

วันขึ้นปีใหม่เป็นต้น

ปัญหาอุปสรรคการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์มีอยู่หลายอย่าง เมื่อศึกษาถึงวิธีการเผยแผ่แล้วปรากฏว่า ปัญหาอุปสรรคการเผยแผ่ในแต่ละวัด มีลักษณะหลายอย่าง ต่างประการ บางอย่างมีลักษณะคล้ายกันและแตกต่างกัน รวมถึงปัจจัยการติดต่อสื่อสารที่ยังไม่ทั่วถึงกัน บางครั้งก็มีการดำเนินงานที่ล่าช้า การจัดกิจกรรมในแต่ละวัดก็ยังมี การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงกัน ขาดความร่วมมือระหว่างวัดต่างๆ บางครั้งก็มีความขัดแย้งเรื่องการบริหารจัดการภายในวัด รวมถึงการละเลยการรักษากฎระเบียบ วิธีการเผยแผ่ที่ไม่เหมาะสมกับสภาพเหตุการณ์บ้านเมืองเป็นต้น^{๑๗} การบริหารการเผยแผ่โดยภาพรวมดูเหมือนจะก่อให้เกิดความหลากหลายในทางปฏิบัติ แต่ก็มีข้อจำกัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และตามนโยบายของมหาเถรสมาคม และกฎหมายและสิ่งแวดล้อมเป็นต้น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้มีการจัดทำแนวทางส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ เพื่อส่งเสริมให้เกิดผลดีในยุคโลกาภิวัตน์อย่างต่อเนื่อง แต่ในทางปฏิบัติแล้วก็ยังคงมีปัญหาอุปสรรคอยู่^{๑๘} เช่น การวางแผนเพื่อการส่งเสริมศึกษาพระปริยัติธรรม การจัดการเพื่อสังคมสงเคราะห์ การบังคับบัญชาสั่งการเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ การประสานงาน เพื่อส่งเสริมการเผยแผ่พิธีกรรม และการควบคุมทรัพยากรทั้งปวงเพื่อสนับสนุนการเผยแผ่เป็นต้นยังไม่มี ความเหมาะสมกับยุคโลกาภิวัตน์ วิธีการเผยแผ่ที่ไม่มีรูปแบบและข้อจำกัดดังกล่าวกำลังรอคอยการแก้ไข ปัญหาจากผู้บริหารระดับสูง ซึ่งแนวทางการพิจารณาการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ก็ขึ้นกับพระสังฆาธิการทุกระดับ

วัด เป็นหน่วยงานหลักเพื่อทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ รวมถึงจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หลักเกณฑ์และวิธีการเผยแผ่ที่เกี่ยวกับวัดในพระพุทธศาสนา พระมหากษัตริย์ไทยทรงตราเป็นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการวัดที่เหมาะสม ดังนั้น วัดจึงมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ วัดจึงได้รับความคุ้มครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้น วัดจึงมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายดังเช่นบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและหน้าที่บางอย่างทำเองไม่ได้ จำเป็นต้องมีผู้แทนเพื่อใช้สิทธิและหน้าที่ สำหรับผู้บริหารจัดการวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา ๓๑ วรรคสามกล่าวว่า “เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป” ดังนั้น เจ้าอาวาส เป็นผู้บริหารวัด เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา รวมทั้งไวยาวัจกรวัดก็เช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ส่งผลให้ตำแหน่งเจ้าอาวาส

^{๑๗} กองพุทธศาสนสถาน, **วัดพัฒนาตัวอย่าง**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๒), หน้า ๑๗๓.

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๓.

กลายเป็นตำแหน่งที่สำคัญเพื่อส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา^{๑๙}

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความต้องการศึกษาเรื่อง “รูปแบบการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี” เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรม แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี นอกจากนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้ เป็นการสนับสนุนการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมการจัดการเชิงพุทธเข้าไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์แก่สังคมถึงซึ่งความเจริญรุ่งเรืองตลอดไปสืบกาลนาน

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรม แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๒ หลักพุทธธรรม แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรจะเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๓ รูปแบบการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ควรจะเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

^{๑๙} พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปณฺโณ), การปกครองคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๖.

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หลักการบริหาร ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม หลักพุทธลีลาการ สอน ได้แก่ สันตัสสนา สมาทปนา สมุตเตชนา และสัมปหังสนา หลักการสื่อสาร ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง และผู้รับสาร

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร

งานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร (Documentary research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ให้สัมภาษณ์ (Key informant) การเลือก แบบเจาะจง (Purposive Selection) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๘ รูป/คน และการสนทนากลุ่ม เฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๑ รูป/คน เพื่อศึกษาการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

งานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัย ได้สร้างแบบสอบถามเพื่อเก็บ ข้อมูลจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๒๔ รูป^{๒๐}

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย ๖ อำเภอ ได้แก่ (๑) อำเภอเมืองนนทบุรี (๒) อำเภอปากเกร็ด (๓) อำเภอบางบัวทอง (๔) อำเภอบางใหญ่ (๕) อำเภอบางกรวย และ (๖) อำเภอไทรน้อย

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยเริ่มศึกษาวิจัยตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ.๒๕๕๗ จนถึงธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๘ รวม เป็นระยะเวลา ๒๔ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึงพระสังฆาธิการผู้บริหารมี หน้าที่กำหนดรูปแบบและวิธีการเผยแผ่อย่างมีเป้าหมายที่ชัดเจน ประสานงานระหว่างกัน การแบ่ง งานกันทำ มีกระบวนการทำงาน ส่งเสริมให้ภารกิจการเผยแผ่ประสบความสำเร็จตามกระบวนการ บริหารบุคคล การเงินงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์

การวางแผน หมายถึงพระสังฆาธิการมีภาระหน้าที่กำหนดการ วางแผนการทำงานทั้ง ระยะสั้น ระยะยาว ผู้บริหารต้องทำการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์

^{๒๐} สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, สถิติพระภิกษุสามเณร, (นนทบุรี: วัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร, ๒๕๕๗), หน้า ๑๙.

การจัดองค์การ หมายถึงพระสังฆาธิการมีภาระหน้าที่จัดโครงสร้างคณะกรรมการมอบหมายหน้าที่การทำงานแก่บุคลากร

การบังคับบัญชาสั่งการ หมายถึงพระสังฆาธิการมีหน้าที่ในการสั่งการให้บุคลากรทำงานตามบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ

การประสานงาน หมายถึงพระสังฆาธิการมีภาระหน้าที่ปฏิสัมพันธ์กับบุคลากรทุกระดับติดต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง สร้างความเข้าใจให้ประชาชนทราบกิจกรรมการเผยแผ่ทั้งเชิงรับและเชิงรุก เชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้

การควบคุม หมายถึงพระสังฆาธิการมีภาระหน้าที่ในการกำกับดูแลทรัพยากรทั้งปวงให้บุคลากรดำเนินการตามกฎระเบียบ แบบแผนประเพณีที่ถือปฏิบัติ เน้นให้ภารกิจดำเนินไปตามวัตถุประสงค์การเผยแผ่

การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธลีลาการสอน หมายถึงพระสังฆาธิการกำหนดรูปแบบและวิธีการเผยแผ่ตามแนวทางของพระพุทธเจ้า พยายามแสดงพระธรรมเทศนา อบรมสมณะและวิปัสสนากรรมฐาน บรรยายหรือปาฐกถาธรรมให้เกิดผลดีแก่สังคม การจัดศาสนพิธีเพื่อรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ให้มีความสอดคล้องกับพุทธลีลาการสอนดังต่อไปนี้

สันตัสสนา หมายถึงอธิบายขั้นตอนของการดำเนินงานได้อย่างชัดเจนแจ่มแจ้ง ช่วยให้สมาชิกปฏิบัติตามได้ง่ายแจ่มแจ้ง

สมาทปนา หมายถึงอธิบายให้ความเข้าใจและเห็นชอบกับวิสัยทัศน์จนเกิดศรัทธาและความรู้สึกว่าจะต้องฝ่าฟันให้ไกลและไปให้ถึงจุดใจ

สมุตเตชนา หมายถึงปลุกใจให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและมีความกระตือรือร้นในการดำเนินการไปสู่เป้าหมายอย่างกล้า

สัมปหังสนา หมายถึงสร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกันแบบกัลยาณมิตร ซึ่งจะส่งเสริมให้สมาชิกมีความสุขในการทำงานสำเร็จ

ยุคโลกาภิวัตน์ หมายถึงสมัยปัจจุบันที่มีการเผยแผ่การสื่อสารทันสมัยด้วยเทคโนโลยีการสื่อสาร เช่น สื่อมวลชน สื่อบุคคล วิทยุ โทรศัพท์ โทรศัพท์ สิ่งตีพิมพ์ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และอุปกรณ์การสื่อสารทุกชนิดที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งการสื่อสารประกอบด้วยผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร ซึ่งวัตถุประสงค์การดังกล่าวเป็นการส่งเสริมการอบรมศีลธรรมแก่ประชาชนได้เป็นอย่างดีและเหมาะสมกับเหตุการณ์บ้านเมือง

คณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี หมายถึงพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี ผู้มีหน้าที่บริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ ตั้งแต่ระดับผู้ช่วยเจ้าอาวาสขึ้นไป

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

๑.๖.๑ ได้ทราบสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๑.๖.๒ ได้ทราบหลักพุทธธรรม แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๑.๖.๓ ได้ทราบรูปแบบการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

๑.๖.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมการจัดการเชิงพุทธเข้าไปปรับใช้ในชีวิตประจำให้เกิดผลดีแก่สังคม ให้ถึงซึ่งความเจริญรุ่งเรืองสืบกาลนาน